

Jeong Ok Kim despre teatrul-recviem, Beckett, Ionescu și despre români

□ **Maestre Jeong Ok Kim, ai transmis obștii teatrale (ca președinte al I.T.I.) un mesaj în care pomeniți despre „o lume devenită inumană”. Totuși, denigrarea sistematică și atât de categorică a prezentului contemporan și a ultimei jumătăți de veac nu vi se pare că instalează un loc comun?**

■ Suntem în pragul secolului al XXI-lea, care va însemna o categorică schimbare de mentalitate. Este vorba despre umanitate în întregul ei. Tocmai acest aspect de generalitate trebuie să ne dea de gândit. Și trebuie să ne gândim la ceea ce îl face distinct pe om între oameni. Acum noi conservăm. Dar tu trebuie să te păstrezi pe tine însuși. Totuși, te transformi, ceva se modifică în tine. Rămâi, însă, fundamental același. Sunt multe scene ale inumanității: războiul sau competiția... Competiția e bună pentru dezvoltare, dar dacă devine o etică... De aceea spun inumanitate: dacă uităm de noi înșine, atunci suntem inumani. Fiecare dintre noi are un sat sau o țară. Cu toții plecăm de undeva.

□ **Inumanitatea înseamnă ruperea de obârșii?**

■ Toată lumea bea Coca-Cola; eu sunt împotriva acestui lucru. Americanii pot să bea Coca-Cola, dar

Jeong Ok Kim, președintele I.T.I.

coreenii e bine să aibă și ceva al lor. În comunism, de exemplu, nu se acceptă individualismul. Deși este evident că nu suntem cu toții la fel. Competiția, însă, este partea negativă a capitalismului. Efectele marii competiții financiare sunt aceleași: de aliniere.

□ **Au existat vremuri mai fericite decât cele de azi?**

■ Indienii din America au dispărut. Astfel de lucruri ne privesc direct. În Coreea a fost un mare război. Trăim ce ne-a lăsat trecutul.

□ **Trecut pe care nu-l mai putem repara. Cel mult îl putem reactiva prin răscolirea lui repetată, prin întărâtarea lui. Sunteți pentru întreținerea vigilenței?**

■ Pentru vigilență și pentru coerență. Nu trebuie să ne gândim mereu că e treaba altora. Trebuie să ne gândim că suntem o lume comună.

□ **Ce înseamnă o lume comună?**

■ Odată, Europa era Europa, Asia era Asia, Africa era Africa. Acum aceste teritorii au devenit mai unite prin influență, nu întotdeauna reciprocă. Oricum, e bine că ne regăsim, cumva, împreună. Tocmai de aceea trebuie să păstrăm, fiecare dintre noi, sensul vieții natale, originare.

□ **Mi se pare că înțelegeți la fel și comunicarea dinlăuntrul teatrului. Vorbiți adesea despre creația colectivă în Teatrul Jayu, Teatrul Liber, pe care l-ați creat.**

■ Teatrul occidental este centrat pe text. Actorul este un fel de sclav al piesei. În spectacolele mele am vrut să trezesc conștiința actorului. A conferi mai multă importanță actorilor – acest lucru m-a preocupat.

□ **Primul dumneavoastră spectacol de mare succes mondial cu Teatrul Liber (Jayu) se intitula Ce se întâmplă după moarte? Apropo, maestre Jeong Ok Kim, ce se întâmplă cu noi după moarte?**

■ Nu știm... Dar se întâmplă ceva... devenim ceva. Poate că buddhismul a lăsat o impresie... Și în creștinism se crede în viața de apoi. Putem crede și în neant. Dar imaginația ne apropiază mereu credința într-o viață de după moarte. Pentru mine, teatrul a devenit un fel de recviem. Teatrul meu a început cu tema morții. În credința șamanică, atunci când cineva moare injust sau prematur, nu poate pleca. Și-atunci spiritul celui mort trebuie pacificat. Facem teatru pentru a pacifica spiritele celor morți. Dar și pentru a pacifica spiritul publicului.

□ **Mă impresionează foarte tare ce-mi spuneți. Vă rog să nu mă acuzați de trivialitate de reporter împătimit după anecdotă dacă am să vă întreb: v-ați gândit și la reprezentații de teatru pentru morți?**

■ Da. Pentru că în timpul războiului coreean au fost mulți morți nefericiți. La fel în Estonia, în Lituania, în timpul ocupației germane sau sovietice. Spectacolele noastre sunt pentru ei. Și, în același timp, pentru publicul care trebuie să primească, la rândul-i, un semn al liniștii. Este, într-un fel, ca în teatrul grec.

□ **În mentalitatea modernă occidentală teatrul înseamnă conflict, provocare. Teatrul dumneavoastră pacifică...**

■ Teatrul este, într-adevăr, conflict și coliziune. În spectacolele noastre de

Afișul spectacolului She, Mother Courage
scenariul și regia: Jeong Ok Kim

la Teatrul Liber sunt multe conflicte și coliziuni. Dar, cum firele se înnoadă, teatrul este menit să le deznoade. Așadar, pentru mine esențială este deznodarea. Căutăm să eliberăm. În teatrul meu, la început este moartea. Urmează cauza morții. Apoi este recviemul. Actorul este în același timp un eu și o mască. Actorul este ființa care trece între viață și moarte.

□ **Așemeni șamanului...**

■ Așemeni șamanului. Concepția mea este profund șamanică.

□ **Provocați în scenă și experiențe extatice?**

■ Nu tocmai, pentru că nu practicăm șamanismul, ci împrumutăm doar concepția șamanică.

□ **În eseurile dumneavoastră vorbiți despre teatrul participativ. Participarea aceasta pe care mizează foarte mult și teatrul european mi s-a părut mereu de rău augur, pentru că o vedeam ca pe o extensiune a vieții cotidiene în teritoriul artei.**

■ Mi s-ar părea nepermis să cer actorului să imite viața cotidiană, s-o aducă în spațiul artistic. Actorul vine dinspre lumea de zi cu zi, tocmai pentru a ne demonstra, în scenă, că se situează deasupra ei. Așa se întâmplă, într-un fel, și în teatrul Nô. Actorul poartă cu sine aspecte diferite ale realității. Memoria lui este uriașă. De exemplu în **She, Mother Courage**, ultimul meu spectacol, personajul monologului este o actriță din zilele noastre, dar adesea ea se depărtează de ziua de azi. Oricum, te poți situa în prezent fără însă a ilustra prezentul. Sunt împotriva teatrului realist. Mă interesează spiritul prezentului, nu cotidianul vulgar. De altfel, nu montez niciodată o poveste. Îmi place să creez un fel de teatru modular, să construiesc legând secvențe, scene...

□ **Teatrul Jayu, Liber... spuneți-mi cum se poate defini ca liber un teatru față de altele?**

■ Încercăm să fim liberi de cenzură, liberi de prototipuri sau de modă. Creația începe cu spiritul libertății.

□ **Mai există cenzură în Coreea de Sud?**

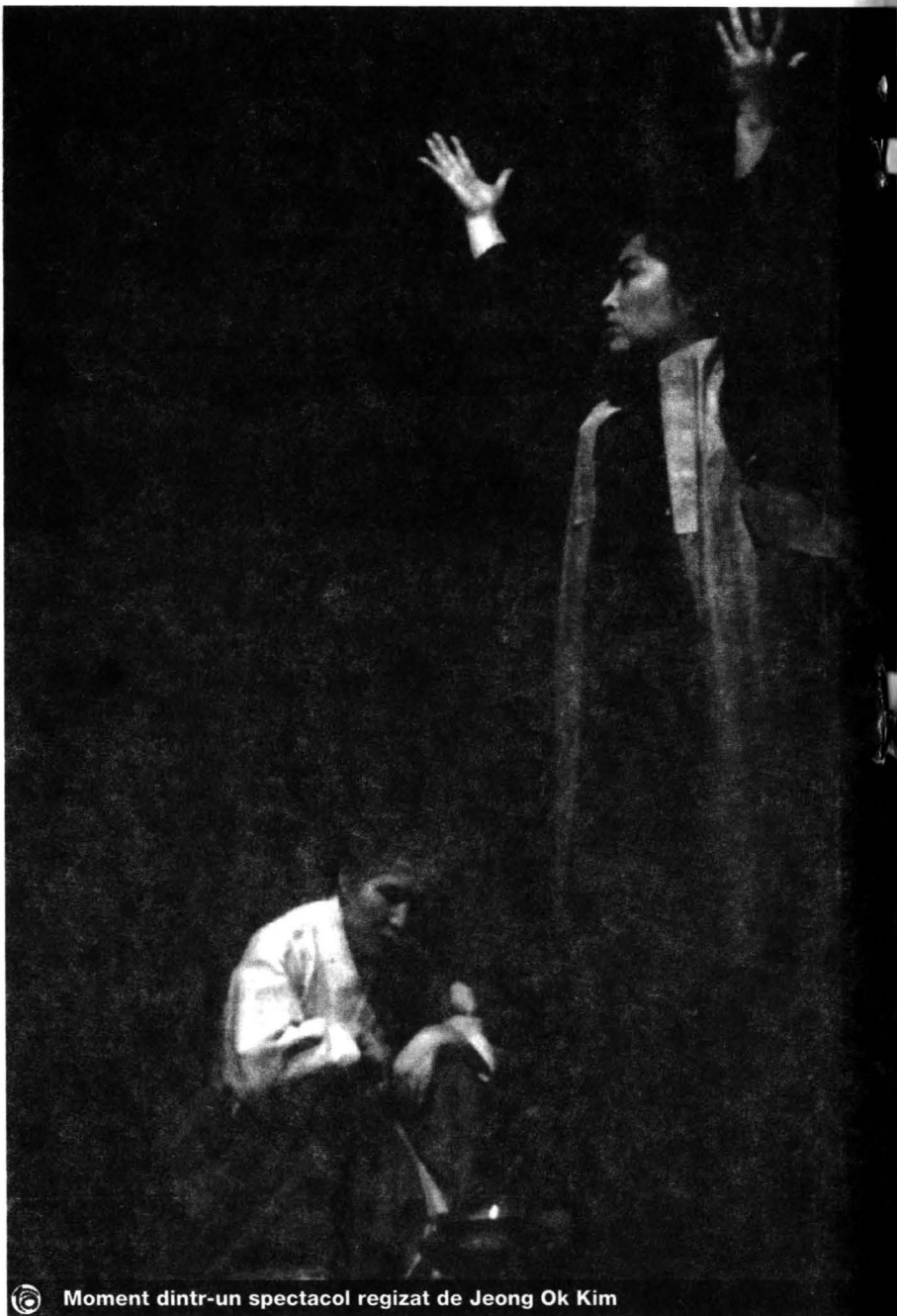
■ Nu. Dar când am montat **Ce se întâmplă cu noi după moarte?** era cenzură. De aceea spectacolul era în cheie alegorică.

□ **Totuși, am citit despre închiderea unui scriitor pentru literatură considerată pornografică. El este acum în închisoare.**

■ Da. Literatura era prea pornografică. În Coreea, nuditatea este împotriva... Dacă cineva denunță...

□ **Dar nu este vorba, înainte de orice, de literatură?**

■ Depinde. Cartea nu era prea artistică.

Moment dintr-un spectacol regizat de Jeong Ok Kim

□ **Cine decide asupra artisticității unei cărți, a unui spectacol de teatru etc.?**

■ Publicul. E greu de explicat. În Coreea, China, Japonia și Vietman morala confucianistă este încă foarte puternică.

□ **Confucianismul înseamnă pentru Coreea, cred, în primul rând solidul spirit comunitar. N-are rost să vedem ce sens ideologic i se poate da acestui spirit comunitar. Important este faptul că, pentru Coreea de Sud, el a fost cheia „intrării în istorie” după 1953. Însă numai prin formidabila explozie economică. În ciuda remanenței moralei confucianiste în educația coreeană, modelele culturale se afirmă, din ce în ce mai hotărâtor, a fi**

cel american și cel european. E anacronic confucianismul pentru Coreea?

■ În confucianism este ceva bun și ceva rău. Pentru societate el reprezintă o tradiție bună, necesară. Pentru mine, ca artist, nu e necesar, dar pentru societatea coreeană, da. Principiul **Chung-Sung**, fidelitatea, sacrificiul pentru părinți și pentru țară mi se pare a fi fundamental pentru destinul Coreei.

□ **Studentii mei de la Universitatea din Seul formează întotdeauna un colectiv, un grup, dar foarte rar se găsește câte unul care să îndrăznească să aibă inițiativa unei judecăți. Pe cont propriu. E moștenirea educației de tip confucianist. Poate că relația dintre maestru și discipol e unilaterală și inhibă gândirea liberă, individualitatea.**

■ De acord, dar eu mă exprim liber. Altfel, este caracteristica acestei zone geografice.

□ **Cum apreciați, însă, faptul că o paradigmă de valori laice, confucianismul, a înlocuit o mistică, buddhismul?**

■ Confucianismul este liantul societății coreene. Dar sunt zece milioane de buddhiști și alte zece milioane de creștini. Filosofia buddhistă mai are încă influențe puternice în mentalitatea coreeană. Buddhismul a rezistat din dinastia Silla, trecând prin vremurile dinastiei Lee (Choson), când a îndurat o cruntă prigoană.

□ **Dar tinerii coreeni sunt, în majoritate, ateï.**

■ Pentru că sunt tineri. Mai târziu capătă sentimentul religios. Buddhismul se află în rădăcini. Soția mea e creștină, eu sunt buddhist, dar acceptăm împreună ambele religii. Apoi, confucianismul nu e cu totul laic. Există un ceremonial confucian prin care noi ne celebrăm strămoșii deveniți zei.

□ **Am înțeles. Oricum, confucianismul întreține această mistică a solidarității coreene. Dar ce mă uimește la poporul coreean, în ciuda**

impecabilei discipline sociale, este instinctul dramatic individual. Am impresia că educația confuciană ține piept unui fond temperamental care, liber, ar fi transformat un corp de 45 de milioane în tot atâtea cazuri. Gesturile cu dublu sens, expresia vocilor, tremolo-ul incredibil pe care coarda – de la cea vocală la cea a instrumentelor – îl provoacă, patetismul amestecat cu umorul și cu un fel de autoironie, atavismul furiei, dar și disimularea, stăpânirea de sine, toate acestea mă fac să bănuiesc că dramaticul este componenta cea mai adâncă a temperamentului coreean.

■ Probabil că este așa cum spui. Ai sesizat foarte bine aspectul dual al vieții coreene. Coreea a fost influențată de confucianismul chinez, dar, în același timp, și de tradițiile și modul de viață siberian. Apoi... Soarele răsare la Est și se culcă la Vest. E un contrast foarte mare. În Vest oamenii văd soarele ridicându-se din munți și culcându-se în mare. În Est, oamenii îl văd ridicându-se din mare și culcându-se în munți. E și aici un dualism care s-a înrădăcinat adânc în spiritul coreean.

□ **Ultimul dumneavoastră spectacol, la Teatrul Hackgean Blue din Seul, She, Mother Courage, al cărui scenariu vă aparține, este o parafrază brechtiană. O parafrază este și montarea propriu-zisă a unei tehnici teatrale tradiționale coreene. Care sunt ipostazele istoriei coreene în care ați plasat aluzia la Mutter Courage?**

■ Sub pretextul că o actriță din anii '30 repetă o piesă de Brecht, ea devine martora războaielor coreene. Astfel, în fundal rămâne Războiul european de 30 de ani, căruia i se suprapun imaginea războiului civil coreean – Tonhak – și premoniția războiului din anii '50.

□ **Vorbiți, într-un articol, despre reacția cât se poate de necontrariată, de senină și naturală a publicului coreean la spectacolele cu piese de Beckett și Ionescu, atunci când ele au fost jucate pentru prima dată la Seul. Nici vorbă de șocul pe care aceleași piese îl provocaseră în Europa. Spuneți: este, de fapt, tocmai tradiția asiatică. Ce este asiatic la Beckett sau Ionescu?**

■ Europeanii văd la Beckett și Ionescu absurdul. Asiaticii acceptă absurdul în viață ca pe ceva firesc. Orientalii nu sunt așa de logici ca occidentalii. Absurdul este aici o componentă organică... Ionescu și Beckett sunt influențați de cultura orientală. Iar Ionescu este destul de oriental el însuși.

□ **Român?**

■ Da... Nu avea mentalitatea anglo-saxonă.

□ **România este Orient, nu-i așa?**

■ E o țară occidentală în primul rând: latină. Dar, în același timp, mai aproape de noi. Ungurii, de asemenea, sunt diferiți. Poate că ei sunt mai puternic influențați decât românii de valorile occidentale, dar păstrează încă asemănări cu mentalitatea asiatică.

Jeongja Park în rolul titular din She, Mother Courage

SEBASTIAN-VLAD POPA

Seul, iunie 1997